

ANALYSIS OF THE MAIN TECHNICAL AND TACTICAL ACTIVITIES IN THE FOOTBALL GAME

Aminov Inomjon Erkinboyvich¹

School No. 11, Urganch city, Khorezm region

KEYWORDS

sport, physical education,
football, game, competition,
tactics, activity

ABSTRACT

This article reveals the essence of physical education and sports, the article analyzes the football game and its main technical and tactical activities.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.7082680

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Teacher of physical education, School No. 11, Urganch city, Khorezm region, UZB

FUTBOL O'YINIDAGI ASOSIY TEXNIK VA TAKTIK FAOLIYATLARNING TAHLILI

KALIT SO'ZLAR:

sport, jismoniy tarbiya,
futbol, o'yin, musobaqa,
taktika, faoliyat

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada jismoniy tarbiya va sportning mohiyati ochib berilgan bo'lib, maqolada futbol o'yini va undagi asosiy texnik va taktik faoliyatlar tahlil etilgan.

Bugungi kunda aholining salomatligini yaxshilash, barkamol avlodning ma'naviy va jismoniy rivojlanishini ta'minlashda jismoniy tarbiya va sportning nazariy asoslarini o'rganish muhim vazifalar qatoriga kiradi. Bu jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining zimmasiga katta mas'uliyatni yuklamoqda. Shu sababdan jismoniy tarbiya va sport bo'yicha malakali kadrlar tayyorlashga alohida e'tibor berilmoqda. Jismoniy tarbiya va sportning mohiyatini tushuntirish, ularni targ'ibot qilish, barcha sport turlari tarixi, xalq milliy o'yinlari tarixi bilan tanishtirish muhim ahamiyatga egadir.

Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari orqali olinadigan foyda juda ko'p, bu yoshlarda sog'lom turmush tarzi muhimligini biladigan mas'uliyatli kattalar bo'lib yetishishiga yordam beradi. Jismoniy tarbiya va jismoniy madaniyat jarayonini boshqaradigan, inson vujudiga, jismoniy o'sishga ta'sir qiladigan tabiat qonunlari jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyotida printsip-tamoyil nomini olgan. Organizm rivojlanishining umumiy tamoyillarini bilish va ularni amaliyotda qo'llash, o'quvchilar jismoniy tarbiyasi jarayonini yanada samarali darajaga olib keladi.

Ta'kidlash joizki, sport turlarini rivojlantirish bilan bir qatorda, katta sport mavqeini ko'tarishga ham ustuvor ahamiyat qaratilmoqda. Yildan yilga Respublikamizda xalqaro va jahon miqyosidagi nufuzli musobaqalarni o'tkazish an'anaviy tadbirlar tarkibidan joy olmoqda. O'zbek sportchilari Osiyo, Jahon va Olimpiya musobaqalarida yuksak natijalarga erishib, yurtimiz shuhratini jahon hamjamiyati oldida tarannum etib kelmoqda. Albatta sport turlari o'zining murakkab harakatlari va jozibadorligi bilan ajralib turadi. Shuningdek jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarining shug'ullanuvchilarga nisbatan o'ziga xos talablari mavjud bo'lib, ularga maxsus ta'sir qilish kuchiga ega.

Futbol - haqiqiy atletik o'yindir. U tezlik, chaqqonlik, chidamlilik, kuch va sakrovchanlik kabi xususiyatlarning rivojlanishiga yordam beradi. O'yin davomida futbolchi o'ta yuqori yuklamadagi ishni bajaradi va bu narsa, o'z navbatida, insonning ftmksional imkoniyatlari darajasini oshiradi, aqliy-irodaviy sifatlarni tarbiyalaydi.

O'zbekistonda futbol jismoniy tarbiya vositasi sifatida tarqalgan. Futbol bilan maktab, kollej, institut, ishlab chiqarish tashkilotlari va armiyada shug'ullanishadi. O'yin jamoaviy kurashning murakkab vaziyatida o'tadi. Bunda har bir jamoa eng yaxshi natijaga erishish uchun barcha bilim va imkoniyatlarini ishga soladi. O'yin negizida o'yinchilari yagona g'alaba maqsadida birlashgan ikki jamoaning kurashi yotadi. Futbol o'yini davomida har bir o'yinchi o'zining shaxsiy fazilat (sifat)larini ko'rsatish imkoniyatiga ega, lekin shu bilan bir

qatorida o'yin har bir futbolchining shaxsiy intilishlarining umumiy maqsadga bo'ysunishini talab etadi. Futbolchi texnik usullarni mukammal darajada bilishi, murakkab o'yin vaziyatlari texnik usullarni qo'llay olishi va jamoaning barcha a'zolari bilan kelishgan holda harakat qilishi lozim.

Mutaxassislarimiz tadqiqotlari bizga o'yinchilarning to'p bilan va to'psiz harakatlarining hajmi va xususiyati haqida ma'lumot olishga imkon berdi. Aniqlandiki:

- o'yinning sof vaqti 60-65 daqiqani tashkil etadi;
- 90 daqiqa o'yin davomida bir o'yinchi 12-15 km masofani chopib o'tadi. Bundan 1000-2000 m masofani maydonda tezkorlik bilan harakatlanadi;
- to'p o'rta qator o'yinchilari eng ko'p (170 soniya), markaziy himoyachilar eng kam (130 soniya) olib yuradilar;
- yaxshi o'ynaydigan jamoalar match davomida o'rtacha 900 tagacha texnik usullarni bajaradilar, shulardan taxminan 60% i hujum harakatlariga yo'nal-tirilgan bo'ladi;
- hozirgi zamon futbolida himoyachilar o'z zonalarida 850 soniyagacha va maydonning o'rta qismida 350 soniyagacha miqdorda o'zlarining asosiy vazifalarini bajaradilar;
- darvozaga urilgan zarbalarning ko'pchiligi yon tomondan oshirib beriladi (hamma zarbalarning 65% i) [1]

Zamonaviy futbol o'zining yuqori darajadagi faol harakatchiligi hamda texnik-taktik harakatlarning xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Zamonaviy futbol o'yin taktikasi quyidagilar bilan ifodalanadi:

- maydonning har bir qismida hujumni tez tashkil qilish bilan. Himoyachilar, o'rta qator o'yinchilari, kerak bo'lgan taqdirda hujum qatori o'yinchilari bilan himoya chizig'ini mustahkamlash;
- match yaxshi yakunlashida iqtidorli o'yinchilarning rolini oshirish;
- yuqori tempdagi o'yinni pauzalar bilan birga olib borish;
- o'yinning har bir holatida (o'yinning boshida, uning davomida va hujumni yakunlashda) markaziy himoyachilarning rolini oshirish;
- qanotdan hujum uyushtirishda qanot yarim himoyachilari va himoya-chilarning rolini oshirish;
- standart holatlardan (jarima to'plari, burchakdan to'pni o'yinga kiritish va boshqa standart holatlar) unumli foydalanish [2]

Futbol texnikasining tasnifi texnik usullarni uxnumiy (yoki o'xshash) o'ziga xos belgilariga qarab guruhlarga bo'lishdan iborat. O'yin faoliyati ifodalanishiga qarab futbol texnikasi ikkita yirik bo'limga ajratiladi: maydon o'yinchisi texnikasi va darvozabon texnikasi. Har qaysi bo'lim esa harakatlanish texnikasi va to'pni boshqarish texnikasi bo'limchalariga taqsimlanadi. Kichik bilimlar turli usullarda ijro etiladigan muayyan texnik usullardan: harakatlanish texnikasi usullari va usullaridan iborat. Ulardan maydon o'yinchilari va darvozabon foydalanadi. Ammo ayrim usul va usullar o'zining muayyan turlariga ega. Usul va turlarda harakatning asosiy mexanizmi umumiy bo'lib, detallardagina farq bo'ladi. Har xil usul, usul va turlarni ijro etish shartlari futbol texnikasini yanada turli-

tuman qiladi.

Futbol texnikasining ifodalanishi maydon o'yinchisi va darvozabon uchun umumiy kichik bo'lim bo'lgan harakatlanish texnikasidan boshlanadi.

Boshqa sport o'yinlari kabi futbolda ham g'alabaga intiluvchi ikki jamoa uchrashadilar. G'alaba uchun kurash, sportchilardan juda kuchli jismoniy, aqliy va irodaviy hususiyatlarni talab qiladi. Faqat o'z maxoratlarini to'liq qo'llay olgan futbolchilargina kuchlar teng bo'lgan raqib bilan yakkakurashlarda muvoffaqiyatni ta'minlashi mumkin. O'yin davomida, ular to'pga egalik qilganda yoki himoyalananayotganda, raqib jamoa to'pga egalik qilganda paytlarda har bir jamoa kurashning turli vositalari va usullarini qo'llab hujum harakatlarini ko'p marta amalga oshirishlariga to'g'ri keladi.

Shuning uchun taktikada eng asosiysi, maqsadga erishishni ta'minlab berishi mumkin bo'lgan, hujum va ximoya harakatlarini olib borishning ma'lum vositalari, uslubi va shakllari hisoblanadi. Raqibni bartaraf qilish vazifasini to'g'ri hal etish va hujumda o'z imkoniyatlaridan keng foydalanishni bilish - bularning barchasi butun jamoa kabi uning alohida sportchilarining taktik etukligini tavsiflaydi. Jamoa ham hujumda, ham himoyada barcha futbolchilarning faol harakatlarini yuqori darajada tashkil etibgina g'alabaga erishishi mumkin.

Bundan kelib chiqadiki, futbolda taktika deganda raqib ustidan g'alabaga erishiga yo'naltirilgan individual va jamoaviy harakatlarni tashkil etish hamda aniq raqib bilan muvoffaqiyatli kurash olib borishga imkon beruvchi ma'lum reja bo'yicha jamoa futbolchilarining o'zaro harakatlari tushuniladi. Futbolchi taktikasining mohiyati, o'z imkoniyatlarini (jismoniy, texnik, ruhiy) samarali qo'llay olishi va raqib qarshiligini juda kam qisqa vaqtda engib o'tishga yordam beruvchi to'pni olib yurish usullaridan samarali foydalanishdan iboratdir.

O'yinda muvoffaqiyat olib kelgan taktika - bu har bir futbolchi harakatlarini kuchayishiga, butun jamoa harakatlarini mustaxkam, tartibli bo'lishiga olib kelgan puhta ishlab chiqilgan, shug'ullanilgan, uyg'unlashgan o'zaro harakatlardir. Bunda jamoa manfaatlaridan kelib chiqib, o'yindagi o'zaro munosabati va o'zaro yordamga ko'ra har bir futbolchining kuchli tomonlari, o'yinchilarning ojiz tomonlari ko'zga uncha tashlanmaydi. Hozirgi va ertangi kun futboli - bu taktikaning yetakchi roli, barcha komponentlar eng yuqori ko'rsatkichlar bilan taqdim etilgan teng va to'liq o'lchamdagi futboldir.

Xulosa qilib aytganda, yuqori malakali sportchi tez suratda oqilona yechimlarni topishi va muayyan musobaqa vaziyati uchun eng samarali texnik-taktik harakatlarni qo'llashni bilishi lozim. U hayajonlarini boshqarish qobiliyatini rivojlantiradi. Sportchining o'z hayajonli holatlarini boshqara olish malakasi ko'p jihatdan ularning sport mahorati oshishiga yordam beradi. Alohida harakat faoliyatining texnikasini o'zlashtirib olishda o'quvchilarning xususiyatlarini hisobga olib, yordamchi mashqlarning xarakterini va hajmini o'zgartirib berish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tolipov O.Q. va boshq. Pedagogik texnologiyaning tatbiqiy asoslari. T., "Fan" 2006 y

2. Davronov I. Futbol musobaqa qoidalari. Toshkent, 1990-yil, 20-21 b
3. Ibragimov M.B. Zamonaviy futbolda texnika va taktika. Buxoro, 2010-yil.
4. Abdukhalilovich, I. I., & Abdusalilovich, J. A. (2020). Description Of Vehicle Operating Conditions And Their Impact On The Technical Condition Of Vehicles. The American Journal of Applied sciences, 2(10), 37-40.
5. Axunov, J. A. (2022). ANALYSIS OF YOUNG PEDESTRIAN SPEED. Academia Globe: Inderscience Research, 3(04), 193-195.
6. Abdusalilovich, A. J. (2022). ANALYSIS OF THE SPEED OF CHILDREN OF THE 46TH KINDERGARTEN ON MARGILANSKAYA STREET. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 5, 9-11.